

Riigikogu sotsiaalkomisjoni istungi protokoll nr 166

Tallinn, Toompea

Teisipäev, 24. märts 2026

Algus 14.00, lõpp 15.10

Juhataja: Signe Riisalo (esimees)

Protokollija: Riin Lindpere (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Kalle Grünthal, Toomas Järveoja, Tanel Kiik, Helmen Kütt, Lauri Laats (Aleksandr Tšaplõgini asendusliige), Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind

Komisjoni ametnikud: Heidi Barot (nõunik-sekretariaadijuhataja), Kristi Reindla (nõunik), Helgi Kundla (nõunik), Kristi Tori (konsultant)

Puudus: Jaanus Karilaid

Kutsutud: Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakonna nõunik Artur Panov (1. ja 2. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud perehüvitiste seaduse muutmise seaduse eelnõu (808 SE) esimese lugemise ettevalmistamine
2. Sotsiaalkomisjoni algatatud perehüvitiste seaduse muutmise seaduse eelnõu (838 SE) teise lugemise ettevalmistamine
3. Kollektiivse pöördumise „Menstruaaltooted käibemaksuvabaks“ arutelu
4. Kollektiivse pöördumise „Käibemaksuvabastus annetajate toel soetatud ravimitele“ arutelu
5. Info ja muud küsimused

1. Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud perehüvitiste seaduse muutmise seaduse eelnõu (808 SE) esimese lugemise ettevalmistamine

Signe Riisalo rääkis sissejuhatuseks, et eelnõuga soovitakse tõsta sünnitoetuse ja lapsendamistoetuse määrasid ning muuta mitmike sünni korral makstava toetuse suurust. Ta andis sõna eelnõu algataja esindajale.

Lauri Laats märkis, et eelnõuga soovitakse tõsta sünnitoetuse suurus 1000 eurole iga sündinud lapse kohta, kaksikute sünni korral 3000 eurole ning kolmikute või suurema arvu mitmike sünni korral 10 000 eurole iga sündinud lapse kohta. Lapsendamistoetust soovitakse tõsta 1000 eurole iga lapsendatud lapse kohta. Praegu on sünnitoetus 320 eurot, mis on kehtinud 2018. aastast. Ta juhtis tähelepanu, et sünnitoetusi maksavad erinevas suuruses ka kohalikud omavalitsused (KOV). Tema hinnangul ei ole see õige, sest suuremad ja jõukamad KOVid saavad pakkuda suuremaid toetusi, samas kui väiksematel KOVidel ei pruugi selleks võimalust olla. Tema sõnul peaks sünnitoetuse suurus olema riiklikult ühtselt reguleeritud.

L. Laats rõhutas, et sünnitoetuse määrad on juba kaheksa aastat samal tasemel olnud. Täna demograafilises olukorras oleks mõistlik sünnitoetuste suurused üle vaadata. Eelnõu kohaselt

on seadus kavandatud jõustuma 1. jaanuaril 2027.

Signe Riisalo palus SOMi esindajal teha ülevaade Vabariigi Valitsuse (VV) arvamusest.

Artur Panov sõnas, et on väga tänuväärne, et Riigikogus pööratakse laste ja perede toetamisele tähelepanu, kuid VV konkreetset eelnõu ei toeta. Sünnitoetus on lapse sünni korral perele ühekordne toetus. Üksikmeetmena võib toetuse tõstmine olla peredele abiks, kuid selle mõjus on ning õiglane tasakaal teiste perepoliitika meetmetega eeldab tervikvaadet ja koostoime hindamist. SOMis valmistatakse ette erinevaid valdkondi hõlmavat tervikpaketti, mis käsitleb lapsi ja peresid toetavaid meetmeid.

Signe Riisalo andis komisjoni liikmetele küsimusteks sõna.

Kalle Grünthal märkis, et sündimus on languses. 2025. aastal sündis Eestis üle 1000 lapse vähem kui aasta varem. Tema hinnangul peaks seetõttu valdkonnas riigil raha üle jääma. Ta tunnustas eelnõu algatajaid ning arvas, et toetuste määrad võiksid olla veel kõrgemad. Ta rõhutas, et lapsed on Eesti tulevik.

Irja Lutsar sõnas, et eelnõu seletuskirja kohaselt sõltub täpne eelarvemõju sündide, sh mitmikute sündide ja lapsendamiste arvust vastaval eelarveaastal. Ta märkis, et need andmed on olnud aastate lõikes üldjoontes stabiilsed. Ta lisas, et kuigi täpset mõju eelarvele ei ole võimalik välja arvutada, oleks ta siiski oodanud, et seletuskirjas tuuakse välja eelarvemõju suurusjärk.

Kalle Grünthali hinnangul ei ole oluline, kui palju muudatused riigile maksma lähevad. Valdkonnas jääb madala sündimuse tõttu raha üle. Ta rõhutas veelkord, et kui lapsi ei ole, siis Eestimaad ei ole.

Lauri Laats vastas I. Lutsarile, et eelnõu seletuskirjas on välja toodud, et eelnõu täiendav kulu sünnitoetusele kasvab maksimaalselt 8 miljoni euro võrra. Ta nõustus SOMi esindajaga, et sünnitoetus on üksikmeede, kuid lapse sünni puhul on ühekordsed kulud märkimisväärsed.

Irja Lutsar märkis, et KOVid maksavad sünnitoetust erinevas suuruses. Ta küsis, kas eelnõu vastuvõtmise korral võivad KOVid sünnitoetuse maksmise lõpetada.

Lauri Laats vastas, et KOVide tulubaas sõltub elanike arvust ning mida rohkem elanikke, seda suurem on tulu. Ta selgitas, et iga KOV peab otsustama, kas uute riiklike määrade rakendamisel loobutakse senisest sünnitoetusest ja suunatakse raha mujale. KOVide tulubaas on erinevate maksumuudatuste tõttu viimastel aastatel vähenenud. Kindlasti on KOVidel mitmeid muid valdkondi, kuhu vahendeid suunata.

Tanel Kiik märkis, et teatud osas saab nõustuda nii eelnõu algataja kui ka ministeeriumi seisukohtadega. Täna demograafilises kriisis peaksid VV ja parlamendierakonnad otsima meetmeid, millega toetada nii lapsi kui ka peresid, kes alles planeerivad laste saamist. T. Kiige hinnangul on SOM olnud laste ja perepoliitika kujundamisel liiga passiivne. Kuigi on tehtud analüüse ja ettepanekuid, ei ole tema sõnul seni tehtud piisavalt konkreetseid otsuseid. Ta rõhutas, et rahvastikukriisi tingimustes väheneb laste ja perepoliitika eelarve. Kriisiga tegelemise asemel toimub valdkonnas kokkuhoid demograafiliste trendide tõttu, mitte poliitilise otsuse tulemusel. Ta tegi ettepaneku tagada, et varasematel aastatel laste ja perepoliitikasse suunatud vahendid jääksid ka järgmistel aastatel samas mahus sellesse valdkonda. Sellega välditakse vahendite ümberpaigutamist teistesse valdkondadesse demograafiliste muutuste tõttu. T. Kiik märkis, et toetab eelnõu ja peab seda sammuks õiges suunas. Ta lisas, et vaja on ka täiendavaid samme, näiteks lapsetoetuse võrdsustamist. Ta rõhutas, et kuigi eelnõu üksinda ei lahenda kõiki probleeme, ei saa see olla põhjuseks eelnõu tagasi lükata.

Signe Riisalo märkis, et KOVid on autonoomsed ning neil õigus ja kohustus määrata oma elanikkonnale vastavalt võimalustele nii universaal- kui ka vajaduspõhiseid toetusi. S. Riisalo tõdes, et lapse kasvatamine on pikem protsess kui üksnes lapse esimesed elukuud, mil peredel tuleb soetada esmased vajalikud asjad. Tema hinnangul on küsimus selles, kuidas toetada peresid laste kasvatamise protsessis stabiilsemalt ja pikaajalisemalt.

S. Riisalo kommenteeris kriitikat SOMi passiivsuse kohta ning märkis, et VV tegevuskava kohaselt koostatakse laste saamise ja kasvatamise toetamise analüüsi pinnalt tegevuskava, mis valmib teise kvartali lõpuks. Seejärel selgub, millised meetmed ja millises järjekorras rakendatakse. Ta selgitas, et praegu ei olda eelarveläbirääkimiste protsessis, läbirääkimised toimuvad augusti lõpus. Ta märkis, et septembri lõpuks esitatakse riigieelarve eelnõu

Riigikogule, mistõttu ei ole tema hinnangul võimalik väljaspool eelarveläbirääkimisi otsustada meetme elluviimiseks vajalike ressursside üle, eriti kui tegemist on suure summaga. S. Riisalo avaldas lootust, et teise kvartali lõpus valmiv tegevuskava jõuab eelarveläbirääkimiste protsessi. S. Riisalo rõhutas, et madalast sündimusest tulenevat kriisi ei tohi pisendada, kuid viitas sellele, et aruteludes on käsitletud ka analüüsis välja toodud põhjuseid. Tema hinnangul puudutab kõnealune eelnõu vaid väikest osa neist muredest, mida pered ise on esile toonud.

Kalle Grünthal sõnas, et sünnitoetus kulub eelkõige lapse sünniga kaasneva vajaliku varustuse soetamiseks, mis ei ole tänapäeval odav. Ta leidis, et eelnõu annab positiivse signaali, et Eesti riik hoolib järeltulevatest põlvetest. Ta rõhutas, et riigieelarve mõttes on tegemist väikese summaga. K. Grünthal toonitas, et aeg on suunata vahendeid ka Eesti laste hüvanguks.

Toomas Järveoja märkis, et Elva vallas on sünnitoetus 550 eurot. Ta arvas, et riikliku sünnitoetuse määrade suurendamisel ei loobu KOVid sünnitoetuse maksmisest.

Signe Riisalo pani hääletusele menetluslikud otsused.

Otsustati:

1.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 07.04.2026 (konsensus: Kalle Grünthal, Toomas Järveoja, Tanel Kiik, Helmen Kütt, Lauri Laats, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo).

1.2. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Tanel Kiik (konsensus: Kalle Grünthal, Toomas Järveoja, Tanel Kiik, Helmen Kütt, Lauri Laats, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo).

1.3. Teha ettepanek eelnõu tagasi lükata (poolt 5: Toomas Järveoja, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo; vastu 3: Kalle Grünthal, Tanel Kiik, Lauri Laats; erapooletuid 0).

Signe Riisalo märkis, et juhul, kui eelnõu esimene lugemine siiski lõpetatakse, siis on vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorrasedusele on muudatusettepanekute tähtaeg 10 tööpäeva.

2. Sotsiaalkomisjoni algatatud perehüvitiste seaduse muutmise seaduse eelnõu (838 SE) teise lugemise ettevalmistamine

Signe Riisalo märkis, et eelnõu 838 SE esimene lugemine toimus 17.03.2026.

Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks ei laekunud ühtegi ettepanekut. Komisjon on koostöös Sotsiaalministeeriumiga (SOM) ühe muudatusettepaneku ette valmistanud. Ta palus SOMi esindajal muudatusettepanekut kommenteerida.

Artur Panov märkis, et Vabariigi Valitsus toetab eelnõu. Ta tunnustas eelnõu juhtivkomisjoni esindajat Mihkel Leesi, kes täiskogus eelnõu arusaadavalt ette kandis ning küsimustele vastas. Ta selgitas, et komisjoni muudatusettepanekus on lisatud rakendussäte, millega kohaldatakse muudatust tagasiulatuvalt alates 1. aprillist 2026. Ta rõhutas, et eelnõu sisu ei muutu. Muudatus on vajalik õigusselguse huvides, et vältida vaidlusi selle üle, kas muudatus rakendub edasiulatuvalt ning kas aprillikuu eest tuleb hüvitist maksta ja millises summas.

Signe Riisalo täiendas, et muudatus on seotud sellega, et maikuus tehakse väljamakse aprillikuu eest. Ta selgitas, et kui seadus ei jõustu 1. aprillist, on vaja täpsustust, et muudatust rakendatakse tagasiulatuvalt. S. Riisalo pani hääletusele muudatusettepaneku.

1. Muuta eelnõu § 2 tekst ja sõnastada see järgmiselt:

(1) Käesolev seadus jõustub 2026. aasta 8. mail.

(2) Käesoleva seaduse § 1 punkti 2 rakendatakse tagasiulatuvalt alates 2026. aasta 1. aprillist.

Selgitus: Säte on vajalik õigusselguse huvides. Töötasu alammäära muudatus jõustub 01.04.2026. a., kuid perehüvitiste seaduse muudatus jõustub 8. mai 2026. a. Vanemahüvitis makstakse PHS § 46 lg 6 kolmanda lause kohaselt välja üks kord kuus eelmise kalendrikuu eest. Seega tehakse 2026. a aprillikuu eest vanemahüvitise väljamakse 2026. a mais. Rakendussätte eesmärk on tagada õigusselgus selles osas, et muudetud § 45 lõiget 1 kohaldatakse ka 2026. a

aprillikuu eest makstava vanemahüvitise arvutamisel. Ilma selleta võib tekkida küsimus, kas muudatus kehtib üksnes pärast seaduse jõustumist tekkinud õigusele või ka enne jõustumist alanud perioodile. Rakendussäte ei oma iseseisvat tagasiulatuvat mõju juba välja makstud hüvitistele, vaid täpsustab üksnes, et alates 01.04.2026. a kehtiva töötasu alammäära muutus võetakse arvesse ka aprillikuu eest vanemahüvitise arvutamisel.

Sotsiaalkomisjon

Juhtivkomisjon: ARVESTADA TÄIELIKULT (konsensus: Kalle Grünthal, Toomas Järveoja, Tanel Kiik, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo).

Signe Riisalo pani hääletusele menetluslikud otsused.

Otsustati:

2.1. Teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda 08.04.2026 (konsensus: Kalle Grünthal, Toomas Järveoja, Tanel Kiik, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo).

2.2. Teha ettepanek teine lugemine lõpetada (konsensus: Kalle Grünthal, Toomas Järveoja, Tanel Kiik, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo).

2.3. Kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda ja viia läbi lõpphääletus 15.04.2026 (konsensus: Kalle Grünthal, Toomas Järveoja, Tanel Kiik, Mihkel Lees, Irja Lutsar, Eero Merilind, Signe Riisalo).

3. Kollektiivse pöördumise „Menstruaaltooted käibemaksuvabaks“ arutelu

Signe Riisalo ütles, et päevakorrapunkti arutelu lähtub Tallinna Pelgulinna Riigigümnaasiumi õpilaste kooliprojekti raames esitatud kollektiivsest pöördumisest, mis käsitleb menstruaaltoodete käibemaksust vabastamist. Signe Riisalo tunnustas õpilasi nii suure hulga allkirjade kogumise kui ka sotsiaalkomisjoni istungil osalemise eest. Sotsiaalministeeriumi (SOM) ja Rahandusministeeriumi (RAM) esindajad kollektiivses pöördumises tehtud ettepanekut ei toetanud. RAMi esindaja tõi välja, et Riigikogus menetletud eelnõu 794 SE hõlmab pöördumise sisu, kuid valitsus seda eelnõu ei toetanud, kuna käibemaksu vähendamise mõju hinnale on ebaselge ning meede oleks riigile kulukas ja ebaefektiivne. Samuti juhtis RAMi esindaja tähelepanu asjaolule, et kehtiva õiguse kohaselt võib sotsiaalminister määrusega kehtestada 9-protsendilise käibemaksu, kuid see on pigem teoreetiline võimalus. Alates 2025. aasta 1. septembrist kehtivad koolides uued eeskirjad, mille järgi tuleb tagada menstruaaltoodete kättesaadavus. Noorte tagasiside põhjal esineb siiski koolides sageli probleeme nende toodete kättesaadavuse või ebapiisava tootevalikuga. SOM lubas koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga (HTM) teavitada komisjoni uue nõude rakendumise kohta.

S. Riisalo selgitas, et kollektiivsete pöördumiste menetlemisel on komisjonil võimalik algatada eelnõu, korraldada avalik istung või edastada ettepanek pädevale institutsioonile seisukoha kujundamiseks. Pöördumisele võib vastata kas tagasi lükates või lahendades pöördumises tõstatatud probleemi muul viisil. Komisjonil on võimalik pöördumist toetada kas osaliselt või täielikult, samuti võib komisjon otsustada pöördumist mitte toetada. Sellest otsusest tuleb teavitada pöördumise algatajaid või kontaktisikut. Ta palus komisjoni liikmetel avaldada arvamust kollektiivse pöördumise kohta.

Irja Lutsar tõi välja, et eelmisel nädalal arutati Riigikogu täiskogus sotsiaaldemokraatide algatusel sisuliselt sama ettepanekut. Tema hinnangul on oluline, et samasisuliste eelnõude ja pöördumiste puhul langetataks järjepidevaid otsuseid ning sarnase sisuga algatusi ei tuleks erinevate esitajate puhul erinevalt käsitleda.

Tanel Kiik leidis, et nii sotsiaaldemokraatide algatatud eelnõu kui ka käesolev kollektiivne pöördumine väärivad komisjoni toetust. Tema arvates võiks komisjon võtta menstruaaltoodete käibemaksuvabastuse osas positiivse seisukoha.

Eero Merilind leidis, et kollektiivses pöördumises esitatud ettepaneku toetamine pole mõistlik, sest ta ei toeta maksuerisusi.

Signe Riisalo märkis, et samasisuline eelnõu lükati eelmisel nädalal tagasi ja menetlus lõpetati.

Irja Lutsar leidis, et kuna eelnõu lükati Riigikogu suures saalis tagasi, ei ole komisjonil mõtet kohe samasisulist küsimust uuesti arutada.

Mihkel Lees nõustus E. Merilinnu seisukohaga, et kollektiivse pöördumise toetamine ei ole põhjendatud, kuna maksuerisused pole mõistlik lahendus. M. Lees uuris, kas SOMi esindaja rääkis koolide puhul määrusest, mis käsitleb nõudeid statsionaarse õppega üldhariduskooli õppekeskkonnale, terviseriskide ohjamisele ja riskitegurite vähendamisele õppekeskkonnas ning õppe ja kasvatus korraldamisele. Selle määruse § 8 lõige 2 sätestab, et koolis peab olema õpilaste ja koolipersonali hulka arvestavalt piisaval arvul hästi ligipääsetavaid puhtaid hügieeniruumi, mis on varustatud isikliku hügieeni tagamiseks vajalike vahenditega. Tal tekkis küsimus, kas koolid mõistavad, et sinna alla kuuluvad ka menstruaalhügieenivahendid, mitte ainult seep ja WC-paber. Ühese arusaamise tagamiseks võiks määruses selgemalt loetleda, et menstruaalvahendid peavad olema koolide tualettruumides kättesaadavad.

Signe Riisalo nentis, et komisjon võiks seega pöörduda SOMi poole soovitusel selgitada välja tegelik olukord koolides ning võimalusel täpsustada määrust, et see oleks koolidele üheselt arusaadav. Ta märkis, et kuna pöördumine keskendus käibemaksust vabastamisele, siis komisjon ei toeta seda ettepanekut.

Mihkel Lees rääkis, et õpilaste jaoks võib hügieenivahendite kättesaadavus olla keeruline, kuna nad ei teeni ise raha ja sõltuvad oma perekonna majanduslikest võimalustest. Seetõttu peab M. Lees oluliseks, et määruses oleks selgelt kirjas, et hügieenivahendite hulka kuuluvad ka menstruaalvarvikud.

Tanel Kiik rõhutas, et menstruaalhügieenitoodete tasuta kättesaadavus koolides ning käibemaksu kaotamine muudel juhtudel oleks selge ja sihipärane lahendus. T. Kiik toetab määruse täpsustamist, et koolide jaoks oleks nõue menstruaalhügieenitoodete tasuta kättesaadavuse kohta üheselt mõistetav. Ta leiab, et kollektiivne pöördumine tuleks edastada ministriumile ning koolides peab kehtima selge kord, mis tagab nende toodete tasuta kättesaadavuse. Samuti peab ta oluliseks, et riik kaaluks maksuerisuse rakendamist. T. Kiik toetab kollektiivses pöördumises esitatud ettepanekut täiel määral.

Signe Riisalo märkis, et komisjon ei toeta käibemaksust loobumist, aga T. Kiige eriarvamus fikseeritakse komisjoni vastuses.

Irja Lutsar väljendas imestust selle üle, millest pärineb arusaam, et menstruaalhügieenivahendid ei ole koolides kättesaadavad. Komisjoni istungil osalenud noored kinnitasid, et nende koolides on hügieenivahendid olemas, ent alati ei ole valik nii mitmekesine, kui soovitakse. On selge, et igaljuhul on erinevad vajadused ja ootused.

Mihkel Lees selgitas, et ministriumile poole pöördumise üheks eesmärgiks võiks olla koolides tegeliku olukorra väljaselgitamine. Noortega vesteldes on ilmnunud, et menstruaalhügieenitoodete kättesaadavus on erinev: mõnes koolis on need tooted olemas tualettruumides, teistes on need aga arstikabinetis, mis võib omakorda raskendada nende kättesaamist. Noortele võib olla ebamugav tootete saamiseks täiskasvanu poole pöörduda. Neid küsimusi võiks komisjonis siiski arutada.

Eero Merilind arvas, et on oluline teha selge vahe õppetöök vajalike vahendite, mida kool peab pakkuma, ja nende varvikute vahel, mille eest vastutab igapäev ise. Tema arvates peaksid isiklike hügieenitarvete eest õpilased ise hoolt kandma.

Signe Riisalo rõhutas, et määruse eest vastutab HTM, mistõttu peaks komisjon esmalt pöörduma HTMi ning seejärel SOMi poole, et mõlemad hindaksid olukorda ühiselt. Kuna on juba tehtud otsus, et koolidel on kohustus pakkuda hügieenivahendeid, ei oleks tagasipöördumine selles küsimuses mõistlik. Haridusasutustes peavad hügieenitarbed olema kõigile kättesaadavad ning määrus ja selle seletuskiri peab olema üheselt mõistetav, et noored oleksid teadlikud oma õigustest ja koolid oma kohustustest. Samuti tuleb tagada Terviseameti järelevalve. Kahjuks komisjon käibemaksuvabastuse ettepanekut toetada ei saa, kuid mõistab kollektiivses pöördumises esile toodud muret.

Irja Lutsar ei pea õigeks, et Terviseamet peaks selles küsimuses järelevalvet teostama, sest ametil on juba niigi rohkelt ülesandeid ning tegelikku probleemi pole tuvastatud. Kollektiivse pöördumise algatajad tõid välja, et koolides ei pruugi hügieenisidemete valik olla piisav, kuid need on siiski olemas. Kui ametnikud suunatakse tegelema ülesannetega, milleks vajadus puudub, jäävad olulised tööd tegemata. Seetõttu ei pea I. Lutsar otstarbekaks ametnike

ressursi sellist kasutamist.

Helmen Kütt toetab kollektiivses pöördumises toodud ettepanekut.

Signe Riisalo vastas, et Terviseameti järelevalve on igal juhul ette nähtud, seega ei lisandu ametile uusi kohustusi. S. Riisalo võttis arutelu kokku ja nentis, et komisjoni enamus ei toeta kollektiivses pöördumises toodud ettepanekut. Eriarvamusele jäid T. Kiik ja H. Kütt, kes toetavad kollektiivset pöördumist täies ulatuses. Komisjon pöördub HTMi ja SOMi poole, et täpsustada määrust ning saada ülevaade menstuaaltoodete kättesaadavusest (sh valiku mitmekesisus ja toodete mugav kättesaadavus).

4. Kollektiivse pöördumise „Käibemaksuvabastus annetajate toel soetatud ravimitele“ arutelu

Signe Riisalo rääkis, et päevakorrapunkt käsitleb kollektiivset pöördumist, milles tehakse ettepanek vabastada heategevusfondide poolt annetajate toel soetatud ravimid 9-protsendilisest käibemaksust. Komisjon kuulab kollektiivse pöördumise algatajad ära 16. märtsi istungil, kus osalesid ka Sotsiaalministeeriumi (SOM) ja Rahandusministeeriumi (RAM) esindajad. Ministeeriumid jäid seisukohale, et ettepanekut ei saa toetada. RAMi hinnangul ei ole annetuste toel ostetud ravimite käibemaksust vabastamine kooskõlas käibemaksu kui üldise tarbimismaksu põhimõtetega ning looks ebavõrdse olukorra ja hinna. SOM toetab seda seisukohta ega pea käibemaksuerandit tõhusaks vahendiks ravimite kättesaadavuse tagamisel. Komisjoni liikmed tegid eelneval arutelul mitmeid ettepanekuid alternatiivseteks lahendusteks. S. Riisalo sõnul on viimastel aastatel harvikaiguste valdkonda suunatud täiendavaid vahendeid, eriti laste ravimite kättesaadavuse parandamiseks. Riigikogu menetluses on ka mitu ravimite kättesaadavust parandavat eelnõu, mis hõlmavad harvikaigusid ja ultraharvikaigusid. Ta palus komisjoni liikmetel avaldada arvamust, kuidas teemaga edasi liikuda.

Irja Lutsari hinnangul on raske annetuste toel või muul viisil soetatud ravimeid käsitleda erinevalt. I. Lutsar tundis muret, et kui inimesed peavad ravimeid hankima annetuste kaudu, võib Tervisekassa roll ravimite rahastamisel jääda tagaplaanile. Käibemaks ei jõua otse patsientide ravisse, vaid läheb riigieelarvesse. Selle täielik kaotamine võib mõjutada nii harvikaigustega patsientide kui ka teiste abivajajate ravivõimalusi. Näiteks on lisaks spetsiifilistele vähiravimitele ravi käigus vajalikud ka kallid antibiootikumid, mis on sama olulised. Seetõttu tekib küsimus, kuidas selgelt eristada vähiravi ja kaasuvate haiguste jaoks vajalikke ravimeid. I. Lutsari hinnangul ei ole selliste maksuerisuste kehtestamine põhjendatud.

Tanel Kiik jäi eriarvamusele. Ta tõi välja, et annetajad on enamasti annetustelt juba tasunud kõik vajalikud maksud. Kui annetuste toel ostetud ravimite eest tuleb lisaks tasuda käibemaksu, tekib õiglustunde küsimus: kui palju peab inimene makse riigile maksma, et toetada harvikaigusega või vähihaigusega inimesi?

T. Kiige hinnangul peaks riik leidma lahenduse, mis arvestaks heategevusfondide eripäradega. Olgu selleks siis sihtotstarbeline toetus või käibemaksu tagastamine. Praegune olukord on selline, et mida rohkem annetatakse ja ravimeid soetatakse, seda suurem on riigi käibemaksutulu, mis on tema arvates vastuoluline. T. Kiik toetab kollektiivset pöördumist ning leidis, et SOM peaks otsima lahenduse, mis võimaldaks heategevusfondidel inimesi paremini toetada.

Irja Lutsar nõustuks ettepanekuga juhul, kui lisatakse klausel, et need ravimid ei ole muul viisil rahastatavad. Kui muud rahastamisallikad on olemas, võiks annetustelt käibemaksu küsimine olla põhjendatud.

Eero Merilind tõi välja, et tal on selles küsimuses vastakad seisukohad. Ühelt poolt tähendab solidaarsuse kadumine tervishoiusüsteemis, et inimene peab ravi eest ise tasuma. Teiselt poolt, kui annetatud raha on juba maksustatud ja sellelt küsitakse lisaks käibemaksu, tuleks täpselt määratleda, millised heategevusorganisatsioonid saavad maksusoodustuse ning millised mitte. Kollektiivse pöördumise tagasi lükkamise asemel võiks kehtestada selged kriteeriumid või anda SOMile ülesanne muu sobiv lahendus leida, selle asemel et kollektiivne pöördumine tagasi lükata.

Helmen Kütt tõi välja, et kui riigil oleks käibemaksu erisuste suhtes alati ühtlane põhimõte,

võiks sellist lähenemist mõista. Tegelikult on aga tehtud põhjendatud erandeid. Näiteks tõi ta, et Ukraina sõja puhkedes kehtestati seadusega nimekiri organisatsioonidest, kellele tehtud annetustelt said annetajad maksusoodustuse. Samuti on olemas loetelu mittetulundusühingutest, kellele annetades võib inimene osa maksust tagasi saada. Seega on erandeid tehtud korduvalt. H. Küti arvates tuleks kaaluda lahendust eelkõige sihtasutustele Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastefond ja Hille Tänavsuu Vähiravifond „Kingitud Elu”. Samuti võiks täpselt määratleda, millistel alustel ja millised organisatsioonid võiksid sellesse nimekirja veel kuuluda. Rahanduskomisjon on koostanud vastava Ukrainat toetavate organisatsioonide nimekirja ja vajadusel seda komisjoni liikmete ettepanekul ka täiendanud. Praegu on Tervisekassa keerulises rahalises olukorras ning eelpool nimetatud kaks organisatsiooni on pakkunud inimestele võimaluse hankida ravimeid, mida Tervisekassa ei rahasta või mis pole soodusravimite nimekirjas. H. Kütt on Viljandi Sotsiaalmeti juhatajana näinud, kuidas annetuste abil kogutud raha on aidanud lapsel terveks täiskasvanuks kasvada. H. Kütt usub, et SOM peaks kindlasti leidma sobiva lahenduse. Vajaduse korral võiks komisjon ise vastava algatuse teha. Riigikogu pikaajalise liikmena on H. Kütt mitme koosseisu jooksul kuulnud ministeeriumite lubadusi töörühmi kokku kutsuda ja võimalusi analüüsida, ent lahendusteni pole seni jõutud. Tema jaoks jääb arusaamatuks, miks meditsiiniseadmete ostmisel saab käibemaksu tagasi, kuid ravimite puhul see võimalus puudub. Tema meelest annaks käibemaksu tagastamine ka annetajatele kindlustunde, et nende panus on oluline ja loeb. H. Kütt usub, et rahanduskomisjon saab vajalikud kriteeriumid määrata ja koostada nimekirja organisatsioonidest, kellele maksusoodustused kehtiksid. H. Kütt toetab kollektiivset pöördumist.

Signe Riisalo tõdes, et kollektiivne pöördumine puudutab maksuerisuste tegemist, mis ei ole otseselt sotsiaalkomisjoni pädevuses. Ukraina sõja puhkemisel määrati seaduses kindlaks konkreetsed organisatsioonid, kelle annetustele kehtestati käibemaksuvabastus. Kui usaldusväärsete ja pikaajaliselt tegutsenud organisatsioonide nimekiri on seaduses selgelt kirjas, ei teki olukorda, kus erinevad MTÜ-d hakkavad hiljem soodustusi taotlema. S. Riisalo arvates tuleks RAMile ja SOMile anda ühine ülesanne leida lahendus, mis toimiks sarnaselt Ukraina sõja ajal rakendatud lähenemisele.

Irja Lutsar oli H. Küti seisukohaga päri, kuid rõhutas, et otsustamisel ei peaks lähtuma pelgalt organisatsioonidest. Kui ravim on Tervisekassa poolt rahastatud, ei ole fondilt toetuse taotlemise vajadust.

Tanel Kiik märkis, et annetusi saab maksustatavast tulust maha arvata kuni 1200 eurot aastas. Sellest summast suuremate annetuste korral riik tulumaksu ei tagasta. T. Kiik toetas pöördumist rahanduskomisjoni, SOMi ja RAMi poole, kuna teema on sotsiaalkomisjonis korduvalt tõstatunud ja vajab püsivat lahendust. Sarnaselt H. Kütile leiab ta, et praegune olukord riivab inimeste õiglustunnet. Esmalt riivab õiglustunnet see, kui mõni laps jääb abita, sest ravi on liiga kallis või eksperimentaalne. Lisaks sellele tekib õiglustunde probleem siis, kui riik kogub ravimi ostult käibemaksu ning annetuse pealt tulumaksu. Sellisel juhul riivatakse õiglustunnet kahekordselt ning tuleb leida mõistlik lahendus, milleks võiks olla maksuerisus, sihtfond või selge reeglistik. T. Kiik leidis, et annetuste toel kogutud raha peaks kasutama nende patsientide jaoks, kelle ravi rahastamisest on Tervisekassa keeldunud, et riik ei teeniks maksu kaudu tulu niigi raskes olukorras olevate inimeste arvelt.

T. Kiik osutas, et väide, nagu Eestis maksuerisusi ei tehtaks, ei pea paika. Meil kehtivad mitmesugused käibemaksuerisused nii ajakirjandusele kui ravimitele. Samuti puudutavad maksuerisused annetusi ja kolmandat pensionisammast. Tegelikult on Eesti maksusüsteemis rohkelt erandeid ning öelda, et kõik on ühtemoodi maksustatud, pole õige.

Signe Riisalo võttis kokku, et komisjon küsib esmalt rahanduskomisjoni arvamust ning alles seejärel kaalub pöördumist ministeeriumite poole. S. Riisalo sõnul valitseb komisjonis ühine arusaam, et käesolevas küsimuses on ebaõiglust, mis vajab lahendamist.

5. Info ja muud küsimused

Infot ei esitatud ja muid küsimusi ei arutatud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Signe Riisalo
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Riin Lindpere
protokollija